

ריבוד חברתי

ריבוד - רבדים, שכבות.

ריבוד חברתי : החברה שלנו מחולקת לרבדים, שכבות חברתיות כאשר למעשה החלוקה הזו לרבדים מייצרת אי שיוון חברתי.

מתקיים במציאות האובייקטיבית גם אם לא נדבר עליו.

שיטה שהחברה מדרגת לפיה קטגוריות שצל אנשים בסולם היררכי, אין חברה אנושית שאין בה ריבוד חברתי (גם אצל בע"ח). ההבדל בין החברות האנושיות הוא הקריטריון המרובד, זה שמייצר את החלוקה ההיררכית הזו בין השכבות.

במדד האי שיוון של מדינות OECD 40 מדינות חברות בו וישראל גם, ישראל נמצאת במקום 36 המשמעות זה שישראל היא אחת 5 המדינות שאי השוויון בה הוא מהחמורים ביותר. במדד מדינות מפותחות OECD- ישראל אחת מהן, היא נמצאת במקום 36 מתוך 40- ישראל אחת המדינות שיש בה אי שוויון חמור.

קריטריון מרובד : מין/מגדר, דת, תעסוקה ושכר, גיל, מצב משפחתי, איזור גיאוגרפי, גזע/מוצא/עדה, נכות, העדפה מינית, רמת השכלה. כל חברה מחליטה מהם הקריטריונים שירבדו אצלה. למשל השכלה- יש פה ת הליך אקדמי/ציה- הרבה אנשים רוצים היום תואר.

ישנם **קריטריונים שיוכיים** שאין מה לעשות איתם- כמו נקבה, למרות שאפשר לשנות... או גיור.. אבל בגדול, קריטריונים אלו נולדתי אליהם ולא בחרתי בהם.

ויש **קריטריונים הישגיים**- אם אני רוצה, הם יאפשרו לי לעשות שינוי במיקום שלי בתוך המבנה החברתי.

האם אפשר לשנות את המקום הריבודי שלי בכל חברה? עושים הבחנה בין 2 חברות :

אפשר לנוע רק בחברה שיש בה מבנה ריבודי פתוח, והתנועה בתוך המבנה הריבודי הפתוח יכולה להיות או אנכית שזה מלמעלה למטה (להתעשר זה מלמטה למעלה/הפוך)

ותנועה **אפקית**- לצדדים, למשל הנשים בצבא משתחררות בד"כ רב סרן, וזה כי הן נתקעות... ואז יש עוד 10 שנים עד שישתחררו, אבל יעשו תמיד תפקיד באותה רמה ואותה דרגה.

ניעות בין דורית- דור הבנים עולה או יורד לעומת דור ההורים. למד A9=ה=93 שילדנו D7 ולה על דור ההורים ברמת הA9 כל=D7 שלו. מצד שני להורינו הייתה אפשרות לקנות דירה ולנו לא. בקריטריון אחד עלינו על דור ההורים, ובקריטריון אחר- ירדנו מההורים.

יכולות להיות בחברה ניעות חברתית= מוביליות חברתית= מעבר

1. חברה שיש בה מבנה ריבודי פתוח : אין חברה שהיא באמת פתוחה, ארה"ב היא הכי קרובה למבנה זה, וגם היא **עדיין רחוקה...**

המבנה הפתוח מתואר כעץ, לעץ יש גזע שמוליך אותנו מהשורשים עד השמיים, מיישכול להתקדם זה הזרם השולט. בחברה הישראלית זה האחוסלים : **אחוס"ל**- מושג שנתן הסוציולוג **ברוך קימרלין**. **אשכנזי, חילוני, ותיק, סוציאליסט לאומי(שמאלני)**, ברוך בספר שנקרא כך שלטון האחוסלים- חשב שהאחוסלים- כל מה שכתבנו, הם נעלמים מנוף החברה הישראלית והנה יקומו פה אליטות חדשות. הוא טען שאותה קבוצה אחוסלית שבתנה את הארץ הזו, היא זו שיש לה מקום בגזע המרכז- אם אתה שייך לאחוסלים- השמיים הם הגבול... ואם אתה לא אחוסלי- ימני, עולה חדש, מזרחי- השמיים לא הגבול בשבילך. אתה כן יכול לנוע במבנה הריבודי, אבל בכל מיני צמתים אתה תמצא את עצמך מופנה לענפים עתידיים.

במאמר של הסוציולוג **סבירסקי**- הוא מתאר או עושה השוואה בין החברה הישראלית לאמריקאית, הוא אומר : גם החברה הישראלית וגם האמריקאית שתיהן חברות מהגרים, אבל כשהמהגרים התחילו להגיע לארצות הברית, האמריקאים החליטו שכדי לשלב אותם בתוך החברה האמריקאית וכדי ליצור את אותה אמריקאי פטריוט- כולם צריכים ללמוד באותם בתי ספר. ולכן בארה"ב כולם נכנסו ללמוד ב **commom school**. הותיקים והחדשים. אבל סבירסקי אומר שזה בתנאי שהיית לבן. בתי הספר האלו היו כור היתוך- יצרו את האמריקאי הקפיטליסט. כי כולם קיבלו את אותו חינוך.

וזה מאוד שונה ממה שקרה בישראל- בישראל, ב1950 חוק חוק חינוך החובה והיו 3 מערכות נפרדות :

1. מערכת חינוך טובה שלמדו בה ילדי האחוסליים

2. לילדים עולים ממדינות האיסלם- המזרחיים

3. לערבים שנשארו בארץ אחרי 48.

בארה"ב הצליחו לייצר את אותו אחד, ובישראל אי אפשר כי יש הרבה סוגים וישראל מתרחקת מלעשות כור היתוך. מי שהכי קרוב זה הצבא.. עצם זה שיש חוק גיוס חובה.

מבנה ריבודי פתוח זה יפה אך לא באמת מתקיים... ישראל מתכוונת להציג את עצמה כפתוחה אבל זה לא באמת..

במציאות אם גדלת בפריפריה אז יש מקומות שאו לא שמעת על קיומן או שסגורים בפניך.

***מלכודת ניעות**- למשל ערבי שהולך ללמוד באוניברסיטה בישראל, ואז מגיע לשוק העבודה ששם את המחסומים שלו- והוא מבין שהכי פשוט בשבילו זה לחזור לקהילה שממנה הוא מגיע, ובתוך העיר שממנה הוא הגיע, הוא באמת יזכה לסטטוס יוקרה, העניין הוא שהסטטו הזה לא זהה לסטטוס בחברה הכללית.

הגדרה למלכודת ניעות- בן לקבוצת משנה מסוימת מופנה בחזרה אל הקהילה ממנה הוא יצא, היוקרה שלה הוא זוכה בתוך הקהילה שלו- שונה מהיוקרה לה הוא זוכה בחברה הכללית.

2. חברה שיש בה מבנה ריבודי סגור : מתבססת על קריטריונים שיוכיים, אבל לא רק. והרעיון הוא שאדם נולד לתוך שכבה חברתית מסוימת והוא לא באמת יכול לזוז ממנה.

דוגמא : החברה היהודית- שבנויה מקסטות- 5 שכבות= אברהמינית(אנשי דת קדושים), והשכבה הנמוכה ביותר(אוספי הזבל הטמאים). זו חברה שהחוקים בה נורא ברורים, אדם מתחנך עם אדם מאותה הקסטטה ואין אפשרות לזוז מהקסטטה הזו. **2 קריטריונים מרובדים : מידת דתיות ומקצוע.**

עוד דוגמא לחברה כזו : חברת האפרטהייד בדרם אפריקה- חברה על בסיס הפרדה גזעית, 90%שחורים והשאר לבנים, שהלבנים הפכו לשליטים שחוקקו חוקים והחליטו הרבה דברים כמו ששחורים לא יגורו ליד לבנים ולא יתחתנו ולא כלום. **קריטריון מרובד : גזע.**

תיאוריות

1. קארל מרקס- כל התיאוריה שלו היא תיאוריית ריבוד. היה עיתונאי ביקורתי וגורש מכמה מדינות בכלל הביקורת החברתית שהוא העביר בחברות בהן הוא חי, עד שב1848 הוא התיישב באנגליה שבלונדון עם אשתו ו6 ילדיו. הוא ראה שם מציאות חברתית ששם יש שכבה חברתית מאוד דקה- הבורגנים, ושכבה חברתית מאוד רחבה- פועלים קשיי יום- הפרולטריון.

מרקס טוען שמציאות חברתית זו היא תוצר של שיטה כלכלית- קפיטליזם תעשייתי. (קפיטליזם- שיטה של ייצור הון) פתאום מגיעים המפעלים... הוא מפרסם עם פרידריך ואנגלס מסמך- "המניפסט הקומוניסטי", מסמך זה מתחיל במשפט "דברי ימיה של כל חברה, הם דברי הימים של מלחמת המעמדות"- אם אתם רוצים להבין את ההיסטוריה של חברה מסוימת- אתם חייבים להבין את מלחמת המעמדות.

מרקס מגדיר מעמד בתור < כלל האנשים שנמצאים באותו היחס עם אמצעי הייצור. מי שיש לו שליטה נמצא בבורגנות, מי שאין לו נמצא בפרולטריון. במסמך הוא קורא לאנשי הפרולטריון להתאחד, ושהם שקועים בתודעה כוזבת, ושאתם חלק מהפרולטריון כי זה מה שמגיע לכם.. הוא אומר להם כך- אתם צריכים להחליף את התודעה שלכם לתודעה מעמדית וזה אומר להבין שאתם מנוצלים ע"י הבורגנים וזה לא הגורל שלכם להיות פרולטריון אלא שיש מי שרוצה שתהיו ככה.

זה מה שהוא רצה שיהיה: תודעה כוזבת < תודעה מעמדית < קונפליקט חברתי < מהפכה < שינוי חברתי = חברת נטולת מעמדות. (בפועל הרעיון לא הצליח)

הרעיון של מרקס תפס חמישית מהעולם.. למשל בישראל- הקיבוצים- הכל שייך לקיבוץ וכולם שווים. דטרמיניזם = הכל קבוע מראש.

תודעה כוזבת (האנשים לא מבינים בכלל שהם קבוצה, אז הן לא מבינים שיש להם גורל משותף (class in itself) תודעה מעמדית (האנשים מבינים כבר שהם קבוצה יש להם משותף, ואז הם מפתחים את התודעה שמביאה אותם לפועל- (class for itself)

(בישראל סיפרו לנו הרבה שנים שיש מעמד כלכלי גב95ה, יש בינוי ויש נמוך, מרקס היה טוען שאין בינוני... כל בני מעמד זה חיים בתודעה כוזבת כי בעצם בכל העולם, מעמד ביניים, בינוי הוא =E9עמד D7 אנשים משכילים שיש להם מקצועות חופשיים, משתכרים יפה, מכסים את ההוצאות שלהם ונשאר קצת משהו בצדף ועם המשהו הקטן הם יקנו בית, רכב, יסעו לחופשות... בארץ,

המעמד בארץ הוא כמו שהגדרנו אבל שונה, אבל- כל חודש יהיה חסר קצת כדי לכסות את ההוצאות. ובסוף השנה יהיה בונוס גדול, הבית שגרים הוא במשכנתא והטיסות בהלוואה. *טוען שכלכלה מייצרת ריבוד חברתי.

2. מקס ובר- הריבוד החברתי הוא רב מימדי. הוא מסכים עם מרקס שקיים אי שוויון בחברה, אבל- אני חושב שהמבנה הריבודי הוא לא תוצר רק של כלכלה. אלא יש 3 דברים שמייצרים את הריבוד החברתי :

*מימד כלכלי < מייצר מעמד

*מימד חברתי < מייצר יוקרה

*מימד מפלגתי < מייצר עוצמה

הגדיר מעמד = סיכויי החיים(רמת החיים, פוטנציאל כלכלי) של הפרט בתוך השוק(סחורות, עבודה) הכלכלי בו הוא מתנהל.

*על כל אחד מ3 הצירים יש הרבה מיקומים חברתיים, והמעמד החברתי והמיקום של כל אחד זה משהו שהוא מאוד מורכב ולא הכל תלוי בכלכלה.

מעמד סוציו אקונומי- מיקום מעמדי שלוקח בחשבון גם היבט כלכלי, גם יוקרה, וגם עוצמה. 3 אלה מייצרים את המעמד הסוציו אקונומי.

נגדיר כל מימד :

***המימד הכלכלי-** ובר הסכים עם מרקס שקיימים פערים כלכליים מעמדיים בחברה, אבל הוא אמר שהפערים לא מובנים כמו שמרקס הציג אותם או שאתה בורגני או פרולטריון, אם אתה מאבטח באוניברסיטה או פרופסור באוניברסיטה- שניכם אותו מעמד. אבל ובר מנגד, אמר שתפקידים אלו הם ממש לא באותו מעמד גם אם שניהם באותו מקום. כי פוטנציאל ההשתכרות שלהם שונה לגמרי. המימד הכלכלי הוא מורכב כי לפעמים יש קונפליקטים בין מעסיקים למעסיקים, ולפעמים לעובדים.. ולפעמים מתערבים ועדים שרוצים לשמור על עובדים, זאת אומרת שהמיקום הכלכלי שלך הוא לא קשור רק לאם יש לך שליטה על אמצעי או אם אין לך. הוא קשור לכל הדברים האחרים- פוטנציאל כלכלי והשוק בו עובדים.

***מימד חברתי-** החברה מחולקת לקבוצות סטטוס, למשל לפי השתייכות דתית, גזעית, מין ומגדר.. וכל אלה מייצרות קבוצות סטטוס. יש קבוצות שנחשבות יוקרתיות יותר מקבוצות אחרות. לפעמים קבוצות הסטטוס מתנהגות בשונה מהאינטרס של השוק הכלכלי, למשל "חבר" באה ואומרת אני אתן לכם מבצעים של רכבים, היא הולכת לחברה אומר שתפרסם אותה והחברה בתמורה תיתן הטבה... יכול להיות שלחברת הרכבים זה לא ישתלם כלכלית, אבל בשביל לקבל את הלקוחות של "חבר" היא מוכנה לעשות זאת. זה בניגוד לשוק מכיוון שהשוק קפיטליסטי שרוצה יותר רווחים, וכשחבר מייצרת הנחות המוניות היא פועלת בניגוד לטבע של השוק.

***מימד מפלגתי-** לכל התארגנות שחברת למען מטרה מסוימת, ובר קרא מפלגה. הוא לא התכוון למפלגה כמו שאנו מכירים, אלא להתארגנויות חברתיות שיש להן השפעה חברתית.

3. דייוויד מור- שני תיאורטיקנים מהפרדיגמה של הפונקציונליזם המבני, ב1945 פרסמו מאמר שעד היום נחשב לאחד המאמרים הכי משמעותיים בתחום הריבוד. הם אמרו כך : החברה צריכה את הריבוד, זו עובדה, אין מבנה חברתי ללא ריבוד, מה שאומר שהריבוד פונקציונלי (הכרחי) לחברה. הם טענו שהחברה אינה מעוניינת בשוויון אלא להפך- באי שוויון. ולכן הם אמרו שהחברה רוצה לייצר מראש חברה מריטוקרטית = חברה שמתגמלת על הישגים. אם החלטתם להשקיע 3 שנים מהחיים ללימודים וכסף, החברה צריכה מצידה להחזיר לכם בתמורה. הריבוד החברתי מדרבן את המתאימים להשקיע ולהצליח ואז החברה כחברה מריטוקרטית- תחזיר לו. החברה לא צריכה להיות בשוויון. שיהיו בה את כל התפקידים... פרופסורים, שואבי מים והכל.

ריבוד לאומי ואתני

ריבוד לאומי ואתני = לאומי, גזעי, עדי, דתי
"הישראלים אוהבים את העלייה אבל לא אוהבים את העולים..."

1947-1953 העלייה ההמונית הגדולה (עליית המזרחים).

עד 48' היו יותר אשכנזיים, עד שהגיעו המזרחיים.

מאמר 1: אלימלך ולוין אפשטיין- הגירה ושיכון בישראל- אומרים שכל הריבוד הישראלי התחיל ב1950. המקום שבו שוכנו הסבים והסתבות- יש לזה משמעות של אי שוויון עד היום.

מאמר 2: אדריאנה קמפ- "הבערה הגדולה" התנגדות בספר(פריפריה) הישראלי- באמצעות אותה תכנית לפיזור אוכלוסין המזרחים נשלחו לפריפריות. התפיסה הייתה תפיסה מאוד מתנשאת, אנחנו האשכנזים אנשי הארץ הזו יותר טובים מהמזרחים, הייתה תפיסה שאת המזרחים צריך לתרבות כי הם אספסוף. אפשר יהיה להפוך אותם לפרולטריון נהדר, נשלח אותם לפריפריות שיעבדו בחקלאות. אדריאנה מספר שהרבה מהמזרחים הגיעו אל הפריפריות והחליטו להתקומם כי הם לא היו עובדי אדמה וזה לא התאים להם, ואז התעוררה התנגדות בפריפריה – אבל באותן שנים העבודה הייתה זו ששלטה, ואם הייתה חבר במפלגה זו היה לך פנקס אדום, פנקס שהיה בו המון כוח כי הוא הבטיח עבודה ושירותי בריאות, חינוך... אז כשהחלה ההתנגדות- הממשל לקח למזרחים את הפנקס האדום. בשנות ה50 לא היה אוכל באותו זמן, המדינה הייתה נותנת תלושי מזון, אז כשהיה מרד והם לקחו את הפנקסים כעונש וזה ממש פגע בהם כי לא היה להם אוכל.

1882-1948 < עליות של יהודים לארץ, בעיקר אשכנזים.

1948 < הקמת המדינה, מלחמת העצמאות.

1950 < **תכנית לפיזור אוכלוסין** = תכנית שאומרת שכבשנו שטחים במלחמת העצמאות ומישהו צריך להתיישב שם, כי אם היהודים לא ישבו שם אז הערבים ישבו שם בחזרה. היהודים האשכנזים שעלו לפני קום המדינה הם כבר יושבים, בעיקר במרכז... ואז כשהגיעו המזרחים שעלו וזה מה שהכי פשוט לשלוח אותם לפריפריה (אזור צפון דרום למשל באר שבע). יש עד היום משמעות ריבודיות לפיזור הזה..

*לפי התאוריה של ובר : היום

גם היו מבחינת מעמדות יש הבדלים וגבר אשכנזי משתכר יותר (כלכלה)
מבחינת יוקרה- יוקרה חברתית... אשכנזים נחשבים יותר אפילו במוזיקה...
עוצמה-

רעות כתבה :

תיאוריה של וובר- אם אנחנו נבחן לפי התיאוריה שלו את היחסים בין אשכנזים ומזרחים בפרמטרים של מעמד יוקרה ועוצמה די ברור שהחלוקה היא מאוד חד משמעית .

מבחינה כלכלית- עדיין בישראל גבר אשכנזי משתכר יותר מגבר מזרחי , לא רק בשוק העבודה אחוז הסטודנטים האשכנזים יהיו לרוב מאשר מזרחים(יותר באוניברסיטאות).

מבחינת **יוקרה חברתית-השתייכות לקבוצות סטטוס אשכנזים יותר**

עוצמה- מרבית מוקדי הכוח נמצאים בארץ עדיין בידיים של אשכנזים

גברים יותר מתוגיגים מנשים, הנשים פחות חוות את זה.

בשנות ה90 הגיעו לארץ **2 עליות** , אחת מחבר העמים "**ברית המועצות**" - מליון איש, משכילים "צווארון לבן" - רופאים , מהנדסים.. חילוניים התפיסה הייתה שהם מאוד מזכירים את הגדם של העלייה החמישית (העלייה הגרמנית) וזו הייתה עלייה של אנשים משכילים אנשי רוח לא התעסקו בפוליטיקה ותרמו המון לחיי החברה , לא היו ציונים , הגיעו לכאן כי הרגישו שמהו לא טוב קורה בגרמניה בשנות ה30 לפני השואה.

והעלייה מאתיופיה , כאן מדובר על מעט מאוד עולים גדם של עלייה של "עלייה שבה" שבו מהגלות אל ארץ ישראל חיכו לעלות לארץ.

הן מגיעות פחות או יותר באותו הזמן.

כלפי העלייה בחבר העמים ישראל נקטה בפלורליזם , רב תרבויות , סל קליטה ישירה פתיחת חשבון בנק לכו תגורו איפה שאתם רוצים תגדלו את הילדים שלכם איפה שתמצאו.

העלייה של העלייה שבה היא קליטה לא ישירה , "כור היתוך" כמו שהיה בעבר, נכנסו למרכזי הקליטה אמרו להם בדיק איזה שכונות יגורו , בתי ספר דתיים ואם לא מוצא חן ביענכם תסדרו לבד.

2 מאמרים על עלייה, כדי להבין האם קבוצה מסוימת באמת השתלבה בחרה הישראלית צריך להסתכל על שני פרמטרים שפה וזהות.

חבר העמים- משמרים את שפה שלהם, מדברים ברוסית וכו'. – רובם לא יהודים

האתיופיים- אימצו את העברית, הדור הצעיר לא יודע את השפות שאיתם הגיעו משפחתם- נאחזו ביהדות שלהם, אך המדינה אמרה להם שהם לא יהודים ויצטרכו להוכיח את יהדותם ולעבור גיור מחדש.

שורדי שואה

הסטטיסטיקה אומרת שאחד מה 4 אנשים, בשני העשורים הראשונים היו שורדי שואה.

באותם שנים, לא דיברו על זה מסיבות שונות, היישוב היהודי בארץ מהצד שלו היה מלא ברגשות אשם לא האמינו למה שקורה בגרמניה, היישוב היהודי עשה הבחנה אנחנו הצברים החזקים ואילו הם הלכו כצאן לטווח הייתה הפרדה. שורדי השואה אחרי כל מה שהם עברו לא רצו לדבר על זה רצו לבוא ולחיות מהתחלה התחתנו ילדו ילדים וכו'.

ואז ב1960 המוסע תופס את הייכמן ומביא אותו לארץ ופה בעצם אנו מתחילים תאריך שבסופו בשנת 1962 הייכמן מוצא להורג עד אז התנהל פה משפט שפעם ראשונה הביא לתודעה של ישראלים מהי המשמעות של להיות שורד שואה, מדינת ישראל החליטה שהיא הולכת לנהל מבחינה משפטית דאגה לעשות הכל נכון שאף אחד לא יוכל לבוא ולהגייד שלא היה פה הטייה חברתית.

במשפט הזה נשמעו עדויות כפי שלא נשמעו אף פעם ופתאום החברה הישראלית הבינה שזה נימצא פה, שמי שהצליח לשרוד להגיע לכאן הוא גיבור ואז בא השינוי משואה לגבורה.

במאמר של חיה היא מדברת שהישראליות של כולנו תבואה בשואה, לאורך כל השנים אנו שומעים על שורדי השואה שהם עניים ומסכנים ואן כסף, הרבה מאוד מהאנשים האלה הגיעו לכאן וסוף חייהם הם מבלים בצורה עלובה ונוראית.

- ערבים בישראל
- עליות שנות ה90
- תודעת השואה

ערבים בישראל - מיעוט שחי כאן כל חיו ולא היגר לכאן. ישראל הוקמה המסמך המכונן היה "מגילת העצמאות", זהו לא חוק ולא מסמך מחייב, אלא למעשה- **מסמך הצהרת כוונות**. המסמך גם אומר שמדינת ישראל תהיה מדינה יהודית דמוקרטית: יהודית זה יכולה להיות מדינה יהודית **שהדת** שולטת בה וזה לא זה, יכול להיות גם מדינה **שהרוב בה הוא יהודי**- שזה כרגע מה שיש, ומדינת **לאום** של העם היהודי.

1992- חוק יסוד כבוד האדם וחירותו.
2018- חוק הלאום - לקבוע שמדינת ישראל היא מדינת הלאום היהודי, לא מספיק שיש רוב יהודי וגם אם יהיה מיעוט יהודי- זאת עדין תהיה מדינת הלאום היהודי.
לא רשום בחוק שוויון, וזוהי הבעיה, איך ישראל תהיה מדינה יהודית דמוקרטית אם לא יהיה שוויון? מכיוון שהמדינה אומרת שזהו חוק שבא לעגן את הלאום היהודי כלאום המרכזי.
- חוק הלאום אומר למעשה שמבחינת זכויות פרט, יש שוויון. ההבדל הוא בזכויות הלאומיות- אין שוויון. זה מתבטא בכך שכל מה שקשור ליהודי- מקבל עדיפות.

*מאמר של יואב פלד- " זרים באוטופיה" מעמדם של הפלסטינים. אומר שכל האזרחים בישראל מחזיקים בת.ז כחולה, והיהודים מחזיקים באזרחות רפובליקני, וכל השאר בעיקר ערבים זו אזרחות ליברלית.
אזרחות ליברלית < שמה את הפרט במרכז ואת כל זכויות הפרט כאזרח. (זכות להפגין, לבחור, דברים בסיסיים)
אזרחות רפובליקנית < החברה הקולקטיב במרכז. "הטוב החברתי המשותף" (כאן החברה במרכז, מסתכלים על הטוב המשותף במרכז, ואם במדינה שלנו הרוב הוא יהודי, אז בעצם רוב החברה היא יהודית, והחברה היהודית היא זו שתהיה במרכז...).

*מאמר מאגד' אלחאגי- מצב של פריפריה כפולה. כותב על מעמדת של ערבים אזרחי ישראל- מצב של פריפריה כפולה. הוא טוען שקיימים 4 מעגלי השפעה שמשפיעים על זהותו של הערבי אזרחי ישראל:

1. מקומי
2. מדיני
3. אזרחי
4. דתי

הקונפליקט הגדול ביותר זה הקונפליקט בין הזהות הלאומית לאזרחית.
במעגל המקומי - הערבי שחי בישראל נהנה בסך הכל ממדינה דמוקרטית מודרנית.
במעגל המדיני - מזכיר להם שהם לא חלק מהכלל. הם כל הזמן מקבלים את המסר שהם לא אזרחים שווים.
במעגל האזורי -
במעגל הדתי - מתייחס למה שקורה בעשור האחרון, עם האיסלם.
מתוך 4 מעגלי השפעה, שלושה מעגלים מחזקים את הזהות הפלסטינית, רק מעגל אחד מחזק את הפן הישראלי- המקומי.
החברה הפלסטינית אומרת להם אתם ערבים ישראלים, והחברה הישראלית אומרת להם אתם ערבים פלסטינים. הם בעצם חיים בשולים מבחינת 2 המדינות.

סיכום של ריבוד אתני :

מאמר זהות קולקטיבית בישראל בן רפאל- אומר שהזהות היהודית הישראלית מתבססת על 4 יתדות :

- דת** - משותפת לכל היהודים שחיים כאן, עבור חלקנו היהדות היא אורך חיים יומי. אבל יש כאלה שמבחינתם הדת היא לאוסתרבות/או חילוניות...
- תודעת היסטורית משותפת** - קרוב לוודאי שרוב היהודים שחיים פה בארץ אם נדבר איתם למשל על גירוש ספרד, שואה, מלחמת העצמאות, ששת הימים... הנקודות האלו בהיסטוריה היהודית הם מאוד משמעותיות וזה לא ישנה אם אתה אשכנזי או ספרדי כולם מכירים בחשיבות של האירועים האלו.
- תרבות** - רמבי"ם, שי עגנון, אריק איינשטיין- יש אושיות תרבות שבעיני כולם השפיעו על התרבות היהודית.
- טריטוריה** - מדינת ישראל, יש כאלה שחושבים שישאל כל מה שהיא צריכה לכבוש, ויש כאלה שיחשבו שעדיין לא.

ריבוד מגדרי וריבוד גלובלי

מגדר- גברים נשים
גלובלי- עולמי

ריבוד מגדרי- יש הבדל בין :

מין (SEX) - הבחנה ביולוגית, מולדת בין זכרים לנקבות.
מגדר - הבחנה חברתית, תרבותית, נרכשת.

התאוריות הפמיניסטיות מנסות להסביר איך ייתכן שלא משנה על איזה תחום אנו מסתכלים, גברים זוכים ליתרונות ברורים על פני נשים. (דת, צבא, כלכלה...)

כל התאוריות הללו מסכימות שלא ניתן להסביר את הריבוד המגדרי באמצעות הבחנה מינית, אלא שיש פה משהו נר שהחברה מייצרת ודואגת לשמר.

בחברה פשוטה - תמיד הגברים והנשים היו שווים. תפקידם שהוא ליקוט עלים וצייד היה שווה בערכו.

בחברה המודרנית - נהוג שהנשים הן בבית, והגברים יהיו בחוץ וזה נחשב יותר. החברה המודרנית יצרה את זה.

הזרם הראשון של החברה הפמיניסטית שמסביר את הריבוד המגדרי :

הזרם הליברלי - מופיע במהפכה הצרפתית, באותה תקופה נשים היו נטולות מעמד כבני אדם עצמאיים. לא היה להם זכויות כלכליות משל עצמן, לא הורשו לבחור ולהיבחר, לא היה להן מעמד חוקי. אישה הייתה נטולת מעמד כבן אדם. הגבר נתן לה את החסות בעצם. המהפכה הצרפתית שמתחילה ב1789 מדברת על כך- שבני האדם הם יצורים תבוניים ולפיכך מגיעה להם אוטונומיה, חירות, שוויון... הסמל של המהפכה - "חופש שוויון ואחוה".

ליברליזם = העמדת בפרט במרכז. פמיניזם הוא הרעיון הרדיקלי (המהפכני) שנשים הן בנות אדם.

מרי וולסטון קרט - כותבת על כך שאם בני האדם הם יצורים תבוניים אז גם נשים, והיא מבקשת שיתנו לנשים לצאת ללמוד. כי אם נשים תצאו ללמוד- הכל ישתנה.

1861- ג'ון סטיוארט מיל - פילוסוף וכלכלן- מפרסם ספר שנקרא "שעבוד נשים"- אומר שהתרגלו שיש קבוצות אוכלוסייה פחותות, ושלא מכירים את טבען של הנשים בכלל ולמה הן מסוגלות, כי לא אפשרנו להם מעולם ללמוד/לצאת לעבוד/להתעסק בפוליטיקה. והוא אומר שבשם הליברליזם והשוויון, הוא קורא לגברים, להתחיל להכיר את הנשים בהכל.

1848- אליזבת קאדי סטנטון מכנסת את כנס הנשים הראשון, דורשת לשנות את חוקי אפוטרופוסיות, שינוי חוקי ירושה, שינוי חוקי נישואין וגירושין, להכניס את הנשים לעולם העבודה, הפוליטיקה, הדת וכו'... הרעיונות שלה היו יותר נשמעים ורציניים כי היא הייתה ממקימת הסופרג'יזם, היא הייתה ממש אקטיבית.

הסופרג'יזם - נשים שנלחמו למען הזכות לבחור ולהיבחר. אליזבת היא אחת מהמקימות של התנועה.

כל המהפכה הזו מגיעה לשיא ב**1920** כאשר בשנה זו הן מקבלות את הזכות לבחור ולהיבחר.

***עכשיו יש רגיעה ואז בשנות ה60 ממשיך הגל השני של אותו זרם ליברלי :**

אחרי שנות ה60 ארה"ב עוברת הרבה דברים, שנים שמלאות בעניינים חברתיים, הגל השני תופס 'טרמפ' בשנות ה60 על כל הבלאגן החברתי שיש בארה"ב.

1960- בטי פרידן מפרסמת ספר- '**המיסטיקה הנשית**' ובוא היא מציגה מחקר, הרבה נשים מהמעמד הבינוני והגבוה מדוחות על דכאון, ובטי שואלת איך דווקא נשים אלו נכנסות לדכאון? והיא פונה בספר הזה אל הנשים והיא אומרת להן שזה לא דכאון אישי אלא קולקטיבי, (**התאוריה של פרויד** היא התאוריה השולטת באותן השנים-

התאוריה מדברת על כך שתחושת הנחיתות של נשים היא תחושה קבועה, מולדת... ופריד קושר את זה למושג שלו "קנאת הפני" = נשים מתוסכלות כי הן מבינות שפין מייצר יתרונות חברתיים. בטי כותבת בספר- תראו מה התאוריה של פריד **הפסיכואנליזה** מספרת לנו- שלא משנה מה, תמיד נהיה נחותות. התאוריה הסוציולוגית ששולטת באותו זמן- אומרת - **הפונקציונלית המבנית**, שלנשים יש את התפקידים שלהם ולגברים את שלהם וכל אחד צריך לעשות את התפקיד שלו כדי שהכל יעבוד. גבר מפרנס אישה מגדלת. הספר של בטי מחולל את אותה מהפכה ידועה "שורפת החזיות", היא כותבת לנשים שמספיק- תורידו את החזיות, תעברו לגינס וטישרט. היא אומרת לקחת את הגלולה לא רק כי נשואות אלא בשביל חופש מיני. בטי עושה בלאגן לנשים והרבה הולכות אחריה.

2 בעיות עם הזרם הזה :

הבעיה הראשונה- הזרם הליברלי רואה את הגבר כסטנדרט, הגבר כמוודל לחיקוי, ומי שרוצה שוויון=דמיון שהזרם קורא לנשים לצאת לציבור בהכל, זה מעמיד את הגבר כסטנדרט, את רוצה שוויון כמו הגבר, והמשמעות של שוויון בזרם הזה היא בעצם דמיון. כי הרי שבטי אומרת תעברו לגינס וטישרט, זה תעברו על סממנים חיצוניים נשים- ועם הוויתור הזה על הנשיות אתן יכולות עכשיו לדרוש שוויון. זאת אומרת כדי לקבל שוויון את צריכה להיות יותר דומה לגבר.

הבעיה השנייה- הזרם עוסק רק בספרה הציבורית, הוא קורא לשוויון מחוץ לבית ולא מדבר על מה שקורה בבית. אישה תצא ותתפרנס יפה, אבל בסוף החודש את המשכורת האישה תביא לבעל כי הוא זה שמנהל את העניינים בבית, וזה לא שווה.

***הקטע הזה שיש ספרה ציבורית של הגברים וספרה פרטית של הנשים, זה מה שיצר את אותו ריבוד מגדרי. לפי התפיסה הליברלית הריבוד החברתי הוא תוצר של העובדה שכל מוקדי הכוח החברתיים נמצאים בידיים ובשליטה של גברים, והמצב הזה נוח ורצוי ע"י הגברים, ולכן הם משתדלים לשמר את התפיסות החברתיות שלפיהן מקומן של נשים הוא בספרה הביתית.

דפנה יזרעאלי אמרה **במאמר הראשון שלה "מידור בעולם העבודה"** שמשורות ותפקידים גבריים שהחברה קובעת זוכים לסטטוס ויוקרה גבוהה יותר. והיא אומרת גם שנשים לא עושות דבר כדי לקדם נשים אחרות כי הן לא רוצות להביא מישהי שתתחרה איתן.

במאמרה השני "המגדר בשירות הצבאי בצה"ל" שלה היא מדברת על הצבא, והיא טוענת שבצבא הגבר והגבריות עומדים במרכז, שקצב ההתקדמות בדרגות היה שונה, לדרגות מסוימות מעולם לא הגיעה אישה... והיא אומרת שהבעיה שחוסר השוויון בצבא או הריבוד בין נשים לגברים בצבא- זולג לתוף האזרחות, זאת אומרת שהיתרונות להם זוכים גברים במהלך השירות הצבאי, באים לידי ביטוי גם באזרחות... רוב הנשים משתחררות כרב סרן, וברגע שמקבלות רב סרן- יש ניעוד אופקי= עוברות תפקידים אבל נשארות באותה רמה.

ב1995- בגי'צ אליס מילר- אליס רצתה ללכת לקורס טייס והצבא דחה אותה כי זה לבנים, ואז היא הגיעה עד הגן ובית הדין חייב את צה"ל לפתוח קורס קיץ לנשים. היא לא עברה את הקורס אבל חוללה מהפכה והמהפכה חייבה את צה"ל למהפכה מגדרית.

אורנה ששון לוי- כתבה מאמר- "חתרנות בתוך דיכוי"- אורנה הולכת לבדוק מה קורה עם חיילות שמשרתות בתפקידים גבריים.. האם היתרונות שהתפקיד הגברי בצבא העניק להן- זולגות לאזרחות והאם חיילות בתפקידים גבריים שומרות על הנשיות שלהן. **הדבר הראשון שהיא מגלה** שהיתרונות לא זולגות לאזרחות, האזרחות מצפה מהאישה לחזור להיות אישה, מה שבצבא נראה כאסרטיביות ותעוזה- באזרחות נחשב כתוקפנות. כל מה שמקובל בצבא- באזרחות אומרים לא.

הדבר השני שהיא מגלה- שנשים בתפקידים גבריים נוטות לאמץ דפוסי התנהגות גבריים, הן לא יצרו בגדים, הן ידברו כמו גברים... ושלא רק שהן לא שומרות על נשיות, אלא הן מזלזלות בנשיות מסורתית ובחיילות שמפגינות נשיות, והן מאמצות נשיות חתרנית- אותה נשיות גברית, שהגבר הוא הסטנדרט... **ועוד דבר שהיא מגלה-** שחיילות בתפקידים גבריים, נוטות לזלזל ברעיונות של הטרדות מיניות... טריוויליזציה של הטרדות מיניות- אז מישחו נגע בך, מה קרה? = חשיבה גברית.

מאמר נוסף חנה הרצוג- נשים בפוליטיקה ופוליטיקה של נשים- נשים בישראל מהוות 51% מהאוכלוסיה, משך המון שנים הייצוג בפוליטיקה היה 10%, היום הייצוג הוא 20%. חנה טוענת שאחת הסיבות לכך שנשים נתפסות כמי שלא מתאימות לפוליטיקה הארצית- העוסקת ביחסי חוץ. ולעומת זאת ישנה תפיסה שלפיה נשים מתאימות יותר לפוליטיקה המקומית שעוסקת בחינוך, רווחה, תברואה, ניקיון- תחומים נשיים.

ברוב המדינות יש התאמה בין כמות הנשים לייצוגן בפוליטיקה. שמדברים על פוליטיקה זה תמיד תכונות לא נחמדות- שקרן, תחמן.. והרבה פעמים נשים לא רוצות להיות מזוהות עם התכונות האלו.. לכן הרבה מאוד נשים לא רוצות להגיע לפוליטיקה.

מאמר נוסף אורית קמיר- כבוד האדם וחיה- אורית טוענת על סמך מחקר שהיא ערכה, שנשים בבית המשפט לא משנה באיזה תפקיד הן נמצאות, הן זוכות ליחס פחות מכבד. אורית מתייחסת גם לפגיעות מיניות :

עד לאמצע שנות ה-80 הרעיון שגבר יכול לאנוס את אשתו, לא היה קיים בכלל במשפט הישראלי.. ובתקופה האחרונה זה משהו שקורה בתוך המשפחה ע"י אנשים מוכרים.. המשפט הישראלי הבין שצריך לשנות משהו בתפיסה.. כי אם אישה טענה שבעלה אונס אותה- לא יכול להיות מצב כזה... כי זה בעלך וישנה המצווה של פרו ורבו, אז תאורטית את אמורה להיות זמינה לקיום יחסי מין, וזה מה שיש לשנות.

עוד שינוי שהמשפט עובר- איך להתמודד עם אישה שמתלוננת לפגיעה מינית, בזמנו היה סיפרו שנקרא "האנוס בשומרת" - ילדה שמגיעה לקיבוץ, 81 ילדי קיבוץ אנסו אותה כמה פעמים, ועד שהיא אזרה אומץ להתלונן אמרו איך יכול להיות? הרי הילדים שלנו ילדים טובים והילדה הזו באה מבחוץ ושיקרה...

אורית מדברת גם על כך שהרבה שופטות נשים פחות מחמירות עם עברייני מין, והיא יוצאת ובודקת למה? ואחד הדברים שהיא מגלה זה החשש שאם הן יחמירו עם עבריינים יגידו שהיא מחמירה כי היא אישה.. והעניין השני הוא פסיכולוגי, "לי זה לא יקרה" כי אני שופטת...

הזרם השני

הזרם המרקסיסטי סוציאליסטי זרם שטוען שגברים מנצלים את עבודתן של נשים במשק הבית ובשוק העבודה. הזרם אומר שלעבודתן בבית של נשים יש ערך מוסף. גבר לא צריך להיות מודאג מאוכל, ולימודים, כי יש מי שיעשה את זה כשהאישה נשאר בבית. הזרם אומר שלא יתכן שבתפיסה חברתית אישה שנמצאת בבית לא עובדת.. גברים חושבים שזה שאישה עושה בבית עבודות טבעיות אז היא לא עובדת... שטיפול בילדים זה טבעי.. עולם העבודה ממוגרד: יש תפקידים משרות גבריים (ניהול, ונחשב בשכר גבוה) ותפקידים משרות נשיים (חינוך, סיעוד, ונחשב בשכר סטטוס ויוקרה נמוך) על כל שקל שגבר מרוויחה אישה מרוויחה 68 אגורות. החברה לימדה אותנו כי הגבר הוא המפרנס העיקר במשפחה, ואב טוב הוא אבא שדואג שהילדים שלו יחיו ברווחה. הכל עניין של תפיסות חברתיות, הזרם הזה אומר שהגבר הוא העובד האידיאלי והוא זמין לעבודה 724. הפתרון הוא להתאים את עולם העבודה אל ההורות.. לא לנשיות ולגבריות.

ריוון קונל – "גבריות" – כותבת שבנות ה70 אחרי מלחמת ווייטנאם הרבה מאוד גברים אמריקאים חזרו הביתה ואמרו די, לא רוצים להיות חיילים חזקים יותר.. לא רוצים להיות מפרנסים.. וכתוצאה מהגל הזה שגברים אמרו שזה כבד עליהם, התחילו באמת להופיע קבוצות להעצמה גברית. וזה מתקשר למה שהזרם המרקסיסטי אומר שצריך להתאים את עולם העבודה להורות ולא לגבריות.

מאמר נוסף של ערן יונה – "אשת חייל והגבר החדש" מדבר על הסדרים מגדריים במשפחות שיש גברים ונשים שמשרתים בצבא... אם זו האישה שמשרתת, זה דורש מהגבר לקחת על עצמו יותר תפקידי משפחה. ולהפך.

מאמר נוסף של אהרון גימל – "אי שוויון במשק הבית" מדבר על תלות כלכלית של נשים נשואות לאורך זמן, והוא מדבר על כך שבמשך הרבה מאוד שנים נשים לקחו על עצמן את תפקיד עקרת הביתה, והבעיה היא שאם את עקרת בית אז את לא משלמת ביטוח לאומי, אין פנסיה.. והתלות הכלכלית בגבר הופכת להיות תלות מוחלטת. היום אם את עקרת בית שזה אחד הדברים שהזרם הזה גרס להם – אפשר להצהיר שהתפקיד שלך הוא עקרת בבית, והמדינה היא המעסיק שלך, ומשלמים באופן עצמאי לביטוח לאומי או שמשלבים את זה עם הבעל ואז מפרישים לשניהם.

מאמר נוסף של סילביה פוגל ביז'אווי – "אם טוב כל כך, אז למה רע כל כך" – מדברת על זה ששוק העבודה בישראל הוא ליברלי, ושוק ליברלי הוא שוק שתומך בתחרותיות, הישגיות, וגם ככה לנשים בשוק העבודה לא קל.. תקרת הזכוכית- תקרה שאי אפשר לעבור אותה כי נחסמים... ובשוק העבודה זה משהו מאוד נפוץ.

הזרם השלישי

הזרם הרדיקלי

זרם שעוסק במיניות של נשים, זהו תחום שהרבה מאוד שנים אף אחד לא התעסק בו. מיניות של נשים נתפסת כמשהו מאוד פונקציונלי, והוא נועד כדי להביא ילדים לעולם ולא למשהו אחר. ושהמיניות נתפסת כמשהו מסוכן, מפתה, מסית.. אפשר לראות את זה שנשים הולכות היום יושבות מאחור באוטובוס כדי שגבר לא יריח את הבושם של האישה... אז יש תפיסות בסיסיות שמדכאות את המיניות של נשים:

למשל באיסלם- מילת נשים, כדי שאישה לא תהנה ממין ולא תגוד בבעלה. במערב: צורת הלידה.. במקום שהאישה תהיה בעמידה וכך יותר קל, היא בשכיבה...

האוסף הרדיקלי הוא אוסף של תאוריות שנכתבו ע"י נשים על נשים. מה שמשותף לכל התאוריות הפטריארכיה = שליטת הגבר היא האידיאולוגיה הפופולרית ביותר בעולם וגברים עושים הכל כדי להמשיך ולשמר את האידיאולוגיה הזו... הזרם אומר, שעבוד של נשים הוא צורת השעבוד הקדומה ביותר (אדם וחיה).

הזרם מתחזק את עצמו ע"י מנגנונים כוחניים וכלכליים שמופנים כלפי גופן ומיניותן של נשים < אונס, פורנוגרפיה, בסין: רגליים קטנות, בתאילנד: ארוכות הצוואר...

המיניות של נשים מתעצבת בהתאם לצרכי ודרישות הגברים אידיאל היופי הוא אידיאל שגברים מגדירים. מעצבי האל האופנה הגדולים הם גברים, רובם הומואים והמודל שלהם הם גברים נערים רזים ומעצבים את הבגדים על פיהן לכן הדוגמניות היו רזות ממש.

"האישי הוא הפוליטי" – הזרם טוען שכל הנשים בעולם לא משנה לאיזה מעמד חברתי את קיימת, כולן חוות את אותו גורל משותף. הזרם טען שצריך סדנאות לנשים להעצמה..

הפמיניזם הרדיקלי הוא נגד זנות ופורנוגרפיה, כי הוא חושב שזה שהופכים זנות לחוקי זה לא פותר את הבעיה, אלא תותנים רישיון לבעיה.